

<https://helda.helsinki.fi>

Punaiset klovnit Nikulin ja Mayall

Öhman, Mia

2019-12-16

Öhman , M 2019 , ' Punaiset klovnit Nikulin ja Mayall ' , Filmihullu , Vuosikerta. 2019 , Nro 6 ,
Sivut 25-28 .

<http://hdl.handle.net/10138/319100>

acceptedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Mia Öhman

Punaiset klovnit Nikulin ja Mayall

Juri Nikulin (1921–1997) oli venäläinen koomikko, **Rik Mayall** (1958–2014) englantilainen. Molemmat nousivat valtavaan suosioon tekemällä sitä työtä jota rakastivat: esiintymällä pellenä. He olivat täysiverisiä taiteilijoita, tietoisia roolistaan oman aikansa heijastajina ja kommentaattoreina ja ottivat työnsä äärimmäisen vakavasti, oli se sitten kirjoittamista, klovneriaa tai draamaa. Onni oli saada yleisö nauramaan – ja illalla mennä kotiin, syödä ja jutella vaimon kanssa, mennä nukkumaan ja lähteä taas seuraavana aamuna töihin.

Jari Siljamäki (Klovnerian käsikirja, 2010) on jaotellut 1800-luvun lopulla kehittyneet klovnityypit kolmeen: *Augustiklovni* tai *punainen klovni* on se kömpelö, lapsenomaisesti käyttäytyvä ja aina hankaluuksiin joutuva näennäisen hölmö tyyppi, joka kuitenkin sulattaa sirkusyleisön sydämet kekseliäisyydellään ja tavallaan reagoida tilanteisiin. Punaisen klovnin vastaparina esiintyy usein *valkoinen klovni*, aristokraattinen kujeilija. Esittäjästä riippuen klovnin hahmossa korostuvat eri piirteet, mutta sekä Nikulinin että Mayallin hahmo oli pohjimmiltaan *punainen klovni*. Nikulin suunnitteli ja esitti numeronsa **Mihail Šuidinin** (1922–1983) kanssa, Mayallin partneri oli **Adrian Edmondson** (s. 1957). Kolmas klovnin perustyyppi on *music hall*- tai *vaudeville*-teatterin rääsyinen temppuiliija *kulkuri*, jonka tunnetuin esittäjä on tietysti **Charlie Chaplin**.

Chaplinin elokuvia rakastettiin 1920-luvun Venäjällä – ne edustivat juuri sellaista yleisöä herättelevää sosialistista uuttaluovaa *slapstick*-komediaa, jota nuoret neuvostotaiteilijat tavoittelivat näyttämökappaleissa ja elokuvissa. 1920-luvun lopussa amerikkalaisten elokuvien tuonti Neuvostoliittoon lopetettiin eikä niitä enää esitetty, mutta Nikulin kertoo muistelmissaan Potšti serjozno... (Melko vakavaa..., 1998) kuinka hän ”nuorena poikana”, siis oletettavasti 1930-luvun lopulla, näki *Nykyajan* (*Modern Times*, 1936) Moskovassa: ”Syyssateessa menimme koko perhe Gorkin puiston Vihreään teatteriin, jonka valtavalta valkokankaalta elokuvan näki samalla kertaa 30 000 katsojaa. Sadekaan ei haitannut avoimen taivaan alla, kun Chaplin ilmestyi näkyviin ja unohdin kaiken muun. Seuraavana päivänä yritin mennä katsomaan elokuvan uudestaan, mutta se oli loppuunmyyty. Pääsin kuitenkin parin päivän kuluttua. Muistan edelleen sen puolentoista tunnin ihmeellisen onnen, kun upposin aivan toiseen maailmaan. Tuo pieni hassu ihminen oli minun ystäväni, vaikka hänen kommelluksilleen saattoikin nauraa. Vähän myöhemmin elokuvateattereissa meni *Suurkaupungin valot* (*City Lights*, 1931), ja katsoin sen uudestaan ja uudestaan ainakin kaksikymmentä kertaa. Aina lopussa itkin, ja elokuvan jälkeen kuljin kotiin haltioituneena, vuoroin

iloisena ja vuoroin surullisena ja pohdin, kuinka paljon työtä sen eteen oli tehty, jokaisen eleen ja ilmeen. Chaplin loi standardin komiikalle.” (Tiivistäen suomennettu ss. 462–464.)

Nikulinin tie rakastetuksi klovniksi ja arvostetuksi elokuvanäyttelijäksi ei ollut helppo. Ensimmäinen rasti oli selvitä sodasta hengissä. Pyrkiessään Moskovan elokuvakouluun VGIKiin Nikulin sai kuulla itseltään **Sergei Jutkevitsiltä**, ettei hänestä voi koskaan tulla elokuvanäyttelijää. Pakit antoi myös muutama muu laitos. Vanhemmat olivat itse teatterilaisia ja suhtautuivat pojan ammatinvalintaan vakavasti. Perhekokouksessa päätettiin, että sirkus voisikin olla parempi vaihtoehto kuin teatteri, ja ehkä vapaampi, koska sirkustaiteilijat tekevät työtään itsenäisesti. Nikulin pyrki sirkuskouluun kaikkensa antaen ja pääsi aloittamaan klovnerian opinnot. Siinä ohessa sai tutustua enemmänkin Chaplinin elokuvatuotantoon, ja kotimaassa pannassa olleen ***Diktaattorin*** (***The Great Dictator***, 1940) Nikulin näki myöhemmin ulkomaankiertueella.

Neuvostoliitossa sirkus oli valjastettu muiden taiteiden ohella palvelemaan vallankumousta. Ensimmäinen kansansivistyskomissaari **Anatoli Lunatšarski** nosti sirkuksen uudistamisen erityisen huomion kohteeksi. Naurun ja poliittisen satiirin merkityksestä esitelmöitiin ja keskusteltiin Moskovassa vuonna 1918 avatussa Sirkuksen talossa aina maanantaisin, sirkusväen vapaapäivänä. Tilaisuuksissa vieraili alustajina eri taidealojen asiantuntijoita ja keskusteltiin kiihkeästi. Lunatšarskin oman näkemyksen mukaan sirkusklovnerian piti olla korkeatasoista komiikkaa, samalla kertaa iloista ja julmaa satiiria, joka naurattaa kyynelten läpi ja vapauttaa katsojan. Kaikki eivät nielleet Lunatšarskin ajatuksia sellaisinaan, mutta keskustelu oli eittämättä korkeatasoista pohdintaa siitä, pitääkö sirkuksen olla välttämättä hauskaa tai teatterin edustaa samaa kuin sirkus vai olla aivan omanlaisensa. **Vsevolod Meyerhold** vastusti ehdottomasti muodon samankaltaisuutta, koska teatterin sääntöjen oli oltava erilaiset kuin sirkuksen. Kuitenkin sekä teatterin että sirkuksen esiintyjän tuli olla Meyerholdin mukaan fyysisesti hyvässä kunnossa ja kykenevä tuottamaan korkeatasoista tragediaa, komediaa tai draamaa. Sirkuksen kehittämiseksi perustettiin koulu, sirkukset ja teatterit julistettiin valtion omaisuudeksi ja niiden ohjelmistot määrättiin perustaltaan taiteellisiksi ja sisällöltään korkeatasoisiksi.

Parikymmentä vuotta myöhemmin, kun Nikulin aloitteli uraansa, sodanjälkeinen neuvostosirkus oli jämähtänyt vanhojen, muistiinmerkittyjen, hyviksi koettujen eli turvallisten ohjelmanumeroiden esittäjäksi ja unohtanut uudistua. Nikulin pääsi **Karandaš**-klovnin oppiin ja löysi parikseen Mihail Šuidinin. Yrityksen ja erehdyksen kautta kehittyi tekniikka, taju omasta esiintyjänlaadusta ja ymmärrys siitä, mille yleisö nauraa: yleisö nauraa silloin kun ymmärtää, mitä maneesissa tapahtuu. Nikulinin lähes kohtalokkaaksi koitunut erehdys oli kompastua esityksessä suoraan laukkaavan hevosen alle. Juuri sitä esitystä katsomaan aloitteleva koomikko oli kutsunut erään **Tatjanan**, josta

tuli tervehtymisjakson jälkeen hänen vaimonsa. Nikulin-Šuidin-numeroiden jujuna oli absurdi leikki: mitä jos maneesi olisikin allas täynnä vettä ja me kalastajia, tai jospa väsyneeseen ihmiseen voisi pumpata energiaa. Yleisö rakastui tarkaksi hiottuun rytmiin, kahden vastakkaisen persoonan väliseen kemiaan ja nokkapokkaan ja villeihin oivalluksiin, joilla usein osuttiin suoraan ympäröivään todellisuuteen ja neuvostokansalaisen nauruhermoon. Nikulin ja Šuidin esiintyivät klovniparina vuodesta 1950 vuoteen 1983.

Ensimmäiseen Nikulinille tarjottuun elokuvarooliin valittiinkin yllättäen joku muu, mutta vuodesta 1958 lähtien hän esiintyi yli viidessäkymmenessä elokuvassa, usein koomisessa roolissa. Nikulinin elokuvista tunnetuimpia on **Leonid Gaidain *Briljanttikäsi* (*Brilliantovaja ruka*, 1968)**, mutta hän hallitsi Meyerholdin oppien mukaisesti myös draamanäyttelemisen. **Tarkovskin *Andrei Rubljovissa*** (1966/1971) Nikulin on munkki Patrikei, joka kidutetaan kuoliaaksi. **Sergei Bondartšukin** jytisevässä sotakulttipuristuksessa ***He taistelivat synnyinmaansa puolesta* (*Oni sražalis za Rodinu*, 1975)** Nikulin on Nekrasov, aitoudessaan ja vilpittömyydessään ainoa elokuvan maailmaan sulautuva, täysin uskottava henkilö. Ehkä hienoin Nikulinin elokuvarooleista on kirjailija, sotakirjeenvaihtaja Vasili Lopatin **Aleksei Germanin** elokuvassa ***Kaksikymmentä päivää ilman sotaa* (*Dvadtsat dni bez voiny*, 1976)**. Käsikirjoittaja-kirjailija **Konstantin Simonovin** mielestä Nikulin oli ainoa mahdollinen Lopatin, vaikka Lenfilmin taiteellisen neuvoston jäsenet yrittivät saada näyttelijän vaihdettua vielä kesken kuvausten. Simonovilla onneksi oli vaikutusvaltaa, ja sen kaiken hän joutui käyttämään hiljentääkseen Nikulinin vastustajat. Itse sodassa taistellut Nikulin ei oikeastaan näyttele, vaan elää Lopatinina kahdenkymmenen päivän loman Stalingradin taistelusta vuoden 1942 päättyessä. Lopatin tulee Taškentiin tapaamaan kuolleen sotilaan omaisia, osallistuu omiin kokemuksiinsa perustuvan propagandaelokuvan kuvauksiin ja rakastuu ihanaan naiseen (**Ljudmila Gurtšenko**). Sotaa ei pääse pakoon, se on läsnä ihmisten elämässä kaukana rintamaltakin, ja sotimaan on palattava. Miten kenenkään lopulta käy, on vain sattumaa.

Nikulinin vakavat roolit saavat lisäarvoa siitä, että näyttelijä on juuri se klovni, joka vuosikymmeniä porautui lavaesityksissään ja koomisissa elokuvarooleissaan neuvostoihmisen ytimeen. Nikulin on vaateosaston myyjä, joka ei auta takkia asiakkaan päälle koska ”meillä on itsepalvelu”. Nikulin on virkamiehen pahin painajainen, kansalainen joka pystyy kaivamaan tuossa tuokiossa taskuistaan kaikki mahdolliset ja mahdottomat todistukset. Neuvosto-olosuhteet pyrkivät sanelemaan, mitä oli mahdollista esittää ja sanoa, mutta Nikulin onnistui yhdellä täsmällisesti ajoitetulla olan kohautuksella osoittamaan, mikä tilanteessa (yhteiskunnassa) mättää ja näyttämään viattomalta. Kaikkia Nikulinin taide ei miellyttänyt, mutta klovnin syyttäminen

neuvostovastaisuudesta olisi kuitenkin ollut ongelmallista: ehkä siinä vaiheessa olisi kaivettu esiin Lunatšarskin teesit samalla kertaa iloisesta ja julmasta satiirista, joka nauruun vapauttamalla tukee yhteiskuntaa. Kun yksikään ylimääräinen korva ei ollut kuulemassa, Nikulinin mielivitsi meni suunnilleen näin: ”Miksi **Stalin** käytti pitkävartisia saappaita, mutta **Lenin** lyhytvartisia? Koska vielä Leninin aikaan Venäjä oli kusessa vain nilkkaan asti.” Televisiossa saattoi jo neuvostoliitosten ratkeillessa kertoa vitsin Aatamista ja Eevasta: ”Hehän olivat kotoisin Venäjältä, se on aivan selvää. Heillä ei ollut kotia, ei vaatteita, ja syötäväksi vain yksi omena, mutta he kuvittelivat olevansa Paratiisissa.” Neuvostoihminen, *Homo sovieticus* (1982), on sosiologi **Aleksandr Zinovjevin** luoma sarkastinen termi, jolla tarkoitetaan neuvostojärjestelmän luomaa ihmistyyppiä: työtä ollaan tekevinään (koska siitä ollaan maksavinaan); kaikki omaisuus on yhteistä, joten työpaikalta varastetaan; yksilö ei ole vastuussa mistään. Ilmiöön voi perehtyä katsomalla **Georgi Danelijan** elokuvan *Afonja* (1975), jossa pääroolin lusmuilee **Leonid Kuravljov**.

Rik Mayall oli vaihtoehtoisen brittikomedian vulgääri kauhukakara, iso lapsi joka pääsi televisioon ja teki siellä mitä huvitti. Mayall teki myös vakavia rooleja, mutta pääpaino oli rienaavan rääväsuisessa meuhkaamisessa, joka olisi saanut Uno Turhapuron punastumaan. Mayallin vanhemmat opettivat draamaa, poika oli mukana näytelmissä polvenkorkuisesta ja opiskeli teatteria Manchesterin yliopistossa. Joidenkin esimerkkien perusteella häntä voisi erehtyä kuvailemaan huonoksi näyttelijäksi (kuten voisi kyllä Nikuliniakin), mutta sepä ei pidä paikkaansa: Mayall oli äärimmäisen taitava ja muuntautumiskykyinen rytmिताituri, jonka bravuuri oli esittää sietämätöntä hölmöä ja bravuurin bravuuri esittää sietämätöntä hölmöä niin, että vastanäyttelijä ja yleisö yrittävät koko ajan pudottaa hänet roolista saadakseen hänestä irti OIKEAN Rikin reaktion. Niin näyttämöllä kuin kameran edessä Mayall anasti tilan itselleen ja täytti sen vaikka kaivamalla nenää. Moni muistaa, että hän olisi ollut yksi vakiokasvoista **Rowan Atkinsonin** ympärille rakennetussa *Musta kyy* -tilannekomediasarjassa (*Blackadder*, 1983–1989), vaikka räjähtävän törkeä Lordi Flashheart oli mukana vain parissa jaksossa muutaman minuutin kohtauksessa.

1970-luvun Iso-Britanniassa Monty Python laski perustan uudennlaiselle, pölyttyneen *music hall* -perinteen syrjäyttäneelle komiikalle, mutta varsinaisena laukaisijana uusien esiintyjien ja ideoiden hyökyaallolle toimi vuonna 1979 pääministerikautensa aloittanut **Margaret Thatcher**. Erään luonnehdinnan mukaan Thatcher oli ”lahja koomikoille, jotain mitä vastustaa”. Lakkojen, työttömyyden ja Falklandin sodan leimaama aika muutti henkisen ilmaston rysäyksellä. Kaikesta piti kiristää Rautarouvan julistaessa, ettei vaihtoehtoa ole, ”there is no alternative”. Vaihtoehtoinen komedia, *alternative comedy*, kuitenkin nosti päätään ja aloitti jokapäiväisen kapinan ahdistusta vastaan. Aiheet nousivat suoraan kansakunnan tilasta, huumori oli ennenkokemattoman rohkeaa ja

hävytöntä, ja Comic Strip -klubilta televisioon ponnisti yhtenäisenä joukkona sittemmin legendaarisia tekijöitä, joiden käsissä syntyi viitseliäästi toteutettuja, edelleen hauskoja ja toimivia elokuva- ja tv-ohjelmastisseja: *Pilakuvat esittää (The Comic Strip Presents..., 1982–)*. Yksi klassikkokehitelmistä on ”maailman huonoin bändi” Bad News (joka on sananmukaisesti raiskannut Bohemian Rhapsodyn ja) johon verrattuna Spinal Tap on timanttia. Jaksoista legendaarisin lienee Viisikko-hupailu *Five Go Mad in Dorset* (1982). *A Fistful of Traveller's Cheques* (1984) on kuvattu Espanjan Andalusiassa samoissa maisemissa kuin **Sergio Leonen Kourallinen dollareita** (*A Fistful of Dollars*, 1964). Mukana heilui parivaljakko Rik Mayall ja Adrian ”Ade” Edmondson.

Rik ja Ade olivat tavanneet toisensa Manchesterin yliopistossa ja perustaneet oitis koomikkoduon 20th Century Coyote. Työnjako oli alusta alkaen suhteellisen selvä, ja kymmenvuotiaan energialla lavalla riehuvat toisiaan mätäköivät hahmot muodostuivat Mayallin ja Edmondsonin tavaramerkiksi ja muuttuivat vuosien mittaan vain vähän, vaikka nimet ja tilanteet vaihtuivat. Alkuaikojen The Dangerous Brothers -duon televisioidussa numerossa Mayall sytytti Edmondsonin housut palamaan, mutta temppu ei onnistunut suunnitelman mukaan ja palovammat olivat melkoiset. Sehän ei tietenkään estänyt käyttämästä kuvattua materiaalia.

Älypää (*The Young Ones*, 1982/ 1984) on Mayallin, **Ben Eltonin** ja **Lise Mayerin** kirjoittama pätkähullu anarkistis-surrealistinen tilannekomediasarja. Masentunut hippi Neil (**Nigel Planer**) yrittää pyörittää neljän opiskelijan taloutta, jossa tapahtuu mitä tahansa milloin tahansa. Mayallin hahmo Rick, sosiologian opiskelija-anarkisti-runoilija, ottaa jatkuvasti väkivaltaisesti yhteen Edmondsonin niittiotsaisen punkkari-lääketieteen opiskelija Vyvyanin kanssa. Seinät kaatuvat ja välikatot sortuvat, kun pääasiallisina lyömäaseinaan paistinpannu ja krikettimailaa käyttävä kaksikko koheltaa. Neljäs asukas on **Christopher Ryanin** esittämä tilanteen kuin tilanteen rauhoittava Mike, jonka vakituinen naisystävä on pumpattava Barbara. (Tässä on pakko mainita että noihin aikoihin Mayall seurusteli Lise Mayerin kanssa, mutta lähti eräänä päivänä ostamaan tupakkaa ja karkasi toisen tyttöystävänsä **Barbaran** kanssa ulkomaille. Rik meni sittemmin Barbaran kanssa naimisiin ja Lise antoi anteeksi.) **Alexei Sayle** käy joka jaksossa esittämässä jossain asiaan kuulumattomassa hahmossa (Mussolini jne.) jotain asiaan kuulumatonta, sukat karkailevat ja pehmoeläimet ja sardiinipurkit puhuvat. Lisäksi kuullaan musiikkiesitys, esimerkiksi Madnessiltä tai The Damnediltä. Klassikkojaksossa Bambi pojat matkustavat Yliopistohaastetietovisaan (University Challenge) edustamaan työväen- tai alemman keskiluokkaista Ällöyliopistoa (Scumbag College). Asemalle on juostava kahdessa minuutissa, ja se sujuu Motörheadin Ace of Spadesin tahtiin, jota **Lemmy** ja kumppanit ilmestyvät olohuoneeseen veivaamaan. Matkalla ehtii hyvin ostaa sanomalehden, pöllä donitsin, ottaa passikuvat ja leikkiä matkatavarakärjellä.

Junassa Vyvyan työntää varoituksesta huolimatta tai sen innoittamana päänsä ulos ikkunasta ja se irttoaa, mutta löytyy sitten raiteilta. Tietovisassa vastassa ovat Oxbridgen Footlights Collegen ökyrikkaat lordit Monty ja Snot (**Hugh Laurie** ja **Stephen Fry**), neiti Money-Sterling (**Emma Thompson**) ja Kendal Mintcake (Ben Elton). Ällö-yliopistolaiset (Scumbags) istuvat ylärivissä ja Footlightsit alarivissä, vähän kuin **Riitta Väisäsen** juontamassa *Kymppitonnessa*. Juontaja Bambi (**Griff Rhys Jones**) kyselee erikoisia ja jakelee bonuksia rikkaille, Neil haluaisi vessaan. Vyvyan kyllästyy ja heittää alakertaan yläluokan likvidoivan käsikranaatin. Loput osanottajat takertuvat jättimäiseen suklaapäällysteiseen pullaan, jonka norsu (Elefanttimies) pistää poskeensa.

Vuonna 1991 Mayall ja Edmondson kiinnitettiin Lontoon West Endin Queen's Theatren **Beckett**-produktioon Huomenna hän tulee (Waiting for Godot, 1949). Näytelmä oli kaksikon ehdoton suosikki ja sen toteuttaminen ollut toivelistalla yliopistosta asti. Kriitikot tarttuivat odotetusti klassikon aseman saaneen näytelmän ja alatyylin koomikoiden epäsuhtaan; Mayallin Vladimir ja Edmondsonin Estragon olivat arvioiden mukaan kyllä energisiä, mutta näyttelemisestä ei oikeastaan voinut puhua ja herkkyyks loisti poissaolollaan. Esiintyjiä luonnehdittiin myös ”tappavan hauskoiksi” (murderously funny). Yleisöä kuitenkin riitti. Mayall totesi että negatiivisesti suhtautuvat kriitikot ovat väärässä, ja produktio on ehkä paras versio näytelmästä ikinä – ja sitä paitsi vastaava lynkkaus lehdistön taholta tapahtui Broadwaylla, kun samoissa rooleissa esiintyivät **Robin Williams** ja **Steve Martin**.

Samaan aikaan Godot'n kanssa syksyllä 1991 valmistui *Bottom*, Mayall-Edmondson-kaksikon kirjoittama ja BBC2:n tuottama tilannekomediasarja Lontoon Hammersmithissä asuvista työttömistä poikamiehistä, joiden sanailu ja toilailu muistuttaa Vladimirin ja Estragonin touhuja. Taattu räjähdys-päjähdys-täjähdys-turpaan mättäminen jatkui entistä selkeämmin klovnerian mieleen tuovassa asetelmassa: tapahtumapaikka on yleensä Richard ”Richie” Richardin (Mayall) ja Edward Elizabeth ”Eddie” Hitlerin (Edmondson) asunto, joskus lähipub, jossa kuvitelmissa ”isketään naisia” mutta käytännössä isketään yleensä hampaat kurkkuun. Elämä on ainaista työttömyyttä ja rahapulaa, josta veistellään ronskia huumoria. Sarjaa kuvattiin studioyleisön edessä lopulta kolme tuotantokautta, mutta kuningasidea oli viedä setti näyttämölle. *Bottom: Live* tarkoitti kymmenen viikon kotimaankiertuetta, jonka aikana show esitettiin noin 40 kertaa. Kiertueita tehtiin viisi vuosina 1993–2003. Näyttämöllä materiaali ja kielenkäyttö oli vielä rajumpaa kuin televisiossa, ja älyvapaan väkivaltainen mätkimiskoreografia äänitehosteineen ja räjähdysineen muistutti hetkittäin ihmisillä toteutettua nukketeatteriesitystä – sellaista Kasper/Punch/Petruška-tyyppistä, jossa kartulla on aina töitä. Onnettomuuksiltakaan ei tietenkään välttytty, joten välillä ihmiskäsinukkien piti käydä sairaalassa paikattavana.

Keväällä 1998 Mayall ajeli mönkijällä Devonin-kotinsa pihapiirissä ja onnistui kaatumaan sillä, kuin **Ozzy Osbourne** muutamaa vuotta myöhemmin. Barbara näki kyllä ikkunasta, kuinka mönkijä oli kaatunut ja mies makasi sen alla, mutta ajatteli että kyseessä on taas jokin käytännön pila. Arvioituaan hetken kuluttua tilanteen uudestaan Barbara soitti apua, vakavasti loukkaantunut Mayall lennätettiin sairaalaan ja makasi viisi päivää koomassa. Lääkärit arvioivat, että mies todennäköisesti kuolee aivovammaan ja kallonsisäiseen verenvuotoon. Mayall kuitenkin selvisi, omien sanojensa mukaan ”nousi kuolleista”. Adrian Edmondsonin mielestä ”Rik muuttui jotenkin toisenlaiseksi, herkemmäksi”. Selkeä muutos aikaisempaan oli myös se, että Mayallin muisti heikkeni ja kunto huononi. Lopullinen niitti iskeytyi äkkiarvaamatta kesäkuussa 2014: 56-vuotias Mayall kuoli juoksulenkin jälkeen sydänkohtaukseen.

Mayall ei koskaan tehnyt varsinaista läpimurtoa elokuvassa. Rooleja olivat esimerkiksi **Drop Dead Fred** -kulttikomedian (1991) raivopäinen, nuoren naisen (**Phoebe Cates**) kaiken tuhoava mielikuvitusystävä ja mustan komedian **Hotelli Paradison** (*Guest House Paradiso*, 1999) Richard Twat – periaatteessa sama hahmo kuin **Bottom**-sarjassa ja lavatuotannoissa. Ensimmäisessä Harry Potter -elokuvassa Mayall esitti räyhänhenki Riesua (Peeves), mutta valmiista elokuvasta kohtaukset olikin yllättäen leikattu pois. (Mayallin lapset menivät kutsulla ensi-iltaan ja yrittivät keksiä, kuka hahmoista on isä. He päätyivät siihen, että isä on Hagrid, tosin hyvässä valepuvussa. Hagrid-jättiläistä esittää Mayallia huomattavasti lihaisampi **Robbie Coltrane**.) Parhaan näyttelijän British Comedy Award irtosi vuonna 1993 draamakomediasarjasta **Rik Mayall esittää** (*Rik Mayall Presents*). Yksi Mayallin herkullisimmista hahmoista oli konservatiivipoliitikko Alan Beresford B’Stard tilannekomediasarjassa **The New Statesman** (1987–1992). Vuonna 2009 Mayall nähtiin tv-dekkareissa **Midsomerin murhat** ja **Neiti Marple**. Hän esiintyi myös äänirooleissa ja mainoksissa, ja nimesi Lontoosta ostamansa talon rahoittajan kunniaksi: Nintendo Towers. ”Muistelmien” nimi on vaatimattomasti Bigger than Hitler – Better than Christ (2006).

Vaikka työpari Mayall-Edmondson ei **Bottomin** jälkeen työskennellytkään tiiviisti yhdessä, Mayallin äkkikuolema jätti Edmondsonin tyhjän päälle. Ei Adella sinänsä hätää ole, tekemistä riittää, mutta kaiken kertoo tunnustus: ”En ole koskaan nauranut itseäni niin tarviölle kuin silloin kun kirjoitimme yhdessä **Bottomia**.” Nuorena Edmondson kuvitteli näyttelevänsä vielä jonain päivänä Royal Shakespeare Companyssa, mutta ajautui sitten Mayallin kanssa sivuraiteelle. Suunnitelmissa oli ollut tehdä vielä vanhainkotiin sijoittuva **Bottom**, jossa hahmot mätkisivät toisiaan virtsapusseilla. Edmondson on muuten ollut vuodesta 1985 naimisissa **Jennifer Saundersin** kanssa – you know, *Absolutely Fabulous*.

Juri Nikulinia ja Rik Mayallia rakastetaan ja ihaillaan edelleen. Mayallista ei varmaankaan paljon tiedetä Venäjällä eikä Nikulinista Briteissä, mutta periaatteessa nämä kaksi ykkösluokan huippuunsa viritettyä groteskin taiteilijaa olisivat olleet vaihdettavissa keskenään, koska tajusivat jotain olennaista.

Ihminen syntyi kun apina näki itsensä peilissä ja nauroi. - **Stanislaw Jerzy Lec**